Først kommunist, derefter rabbiner

Efter en hård kamp for at blive rabbiner i et kommunistisk land kæmper den første kvindelige rabbiner i Central- og Østeuropa, Katalin Kelemen, for sin menighed og sin læresætning »det er aldrig for sent«.

Af Narcisa Vucina

»Da jeg sagde til min mor, at jeg gerne ville være rabbiner, var hun ved at falde ned af stolen. Hun brød sig ikke om idéen og var i chok i flere år. Men inden hun døde for tre år siden, gav hun mig sin velsignelse«, siger den 40-årige Katalin Kelemen.

I 1991 besluttede hun for alvor at blive rabbiner og søgte ind på Rabbineruniversitetet i Budapest, men fik afslag, fordi hun var kvinde. Hun drog derfor til London, til Leo Baeck College, hvor også kvinder kan uddannes til rabbinere.

Katalins far og mor var lydige borgere i det kommunistiske Ungarn med pæne job i statsapparatet. Under opvæksten hørte Katalin intet om sine jødiske rødder. Hun var aktiv i ungkommunist, og hendes fremtid som ægte Lenin-dyrker syntes bestemt indtil en dag i begyndelsen af 80erne, hvor hun ved et tilfælde fik fat på en bog om den jødiske tro. Den nye interesse måtte hun imidlertid skjule, da det var forbudt i hjemmet at tale om religion.

Under Anden Verdenskrig lykkedes det hendes forældre at overleve ved at skjule sig forskellige steder i Budapest. Bedstefaderen døde i kz-lejren Buchenwald. Efter holocaust forkastede forældrene deres jødiske tro og traditioner.

Katalin forblev kommunist, indtil hun begyndte at undervise i litteratur og sprog og blev stadig mere tiltrukket af Toraens og Kabbalaens verden. Hun kom i en stadig stærkere indre kamp mellem fortsat at leve med en hemmelighed eller stå frem. Hun vidste, at et ord om hendes skjulte identitet mindst ville koste hende arbejdet og var bange for, at forældrene ville vende hende ryggen.

I slutningen af 80erne blev Katalin bidt af den engelske reformbevægelse indenfor jødedommen. Da hun endelig fik mod til at stå frem med sit nye jeg, drog hun i 1991 med lånte penge i lommen til London for at uddanne sig til rabbiner på Leo Baeck College.

Efter et års studier vendte Kelemen i 1992 tilbage til Budapest for at oprette en menighed. Efter to års arbejde vendte hun tilbage til London og afsluttede studierne i 1998. I marts i år blev hun indsat som rabbiner. Den første kvindelige rabbiner i Central- og Østeuropa. I år følger en russisk og en hviderussisk kvindelig rabbiner. I flere vesteuropæiske lande har der i mange år været kvindelige rabbiner.

Katalin Kelemens menighed, der har fået navnet Szim Salom, står i kontrast til de såkaldte neolog-menigheder i Ungarn, der er ortodokse som i den berømte Dohai-synagoge i Budapest, den næststørste i verden.

»Neolog-menighederne accepterer os ikke, fordi vi er en reform-menighed. De ønsker ikke ændringer inden for jødedommen«, siger rabbiner Katalin Kelemen.

Lighed for kvinder

Hun adskiller sig som andre reformjøder fra de ortodokse ved ikke slavisk at følge den jødiske religiøse lov, men prøver at tilpasse den hverdagslivet. Selv i Toraen, den hellige skrift, findes regler, der ifølge reform-jøderne ikke længere svarer til nutiden. Ifølge Szim Salom menigheden kan kvinder sidde sammen under gudstjenesten, modsat i en ortodoks synagoge. Kvinder kan læse Toraen, lære og studere som mændene, blive rabbinere og holde gudstjeneste. Kvinder kan gøre alt det, mænd gør. »Bortset fra at kvinder har en anden tilgang til tilværelsen end mænd«, tilføjer Kelemen.

Hendes lille menighed på 50-60, på helligdage 80-90 medlemmer, er heller ikke anerkendt og støttet af staten. (I hele landet er der nu omkring 100.000 jøder, hvoraf omkring 80.000 bor i Budapest). Menigheden har dog fået økonomisk støtte fra Verdensunionen for den progressive jødedom. Medlemmerne betaler kontingent, men slet ikke nok til f.eks. køb af en synagoge, som de drømmer om. Nu bruger Szim Salom en lejlighed midt i Budapest til gudstjeneste og andre aktiviteter.

Katalin Kelemen er skilt og enlig mor med en datter på 14. »Det er svært at give min datter hele opmærksomheden. At være rabbiner er et fuldtids job«.

Hun ser ud som en ganske almindelig kvinde, klædt i hvid rullekravetrøje, lang blåstribet nederdel og blå ørenringe. Under gudstjeneste har hun kalot på hovedet. Om lørdagen, når menigheden holder Sabbat, er datteren med.

Menighed deler alt

Både voksne og børn deltaler i Sabbatmåltidet. De fleste voksne er kvinder i alle aldre. Lille Rahel har fundet sig til rette ved siden af rabbineren. Hun tænder lys ved hjælp af rabbinerens hånd. Og når det hellige brød deles, gentager Rahel rabbinernes velsignelser og deler et lille stykke brød ud til hver. Rabbineren velsigner Rahel med en særlig børnevelsignelse. Så drikker de voksne et glas vin, mens børnene drikker et glas rød saftevand. Spisningen er begyndt med hjemmelavede retter, som medlemmerne er kommet med.

Menighedens medlemmer deler også deres viden. De læser fra Toraen og andre religiøse og ikke-religiøse skrifter og bøger. De startede fra ingenting sammen med rabbineren. Da Katalin Kelemen begyndte at lære hebraisk for ni år siden, kendte hun intet til det Nu kan hun læse og forstå det.

Menigheden har oprettet en gruppe til hele familier, en anden til små børn, og til september starter de en skole. Med en tilgang til jødedommen, hvor man deler alt, håber Kelemen, at mange andre assimilerede jøder i Ungarn slutter sig til menigheden: »Vi er som en familie, der vokser dag for dag«.

Glæden afgørende

I maj deltog hun i en international konference for kvindelige rabbinere, hvor også mænd deltog.

»Vi vil gerne gennemføre vores opgaver sammen med mænd«, fortæller rabbiner Kelemen, der oplevede noget fantastisk i Berlin: »At holde gudstjeneste i Neue-synagogen, som blev ødelagt under Anden Verdenskrig, var for mig en stor katarsis, renselse. Jeg blev født på ny. Had blev slettet med kærlighed. Derfor er det vigtigt at holde flere konferencer netop i Tyskland«.

»Det er aldrig for sent«, er Kelemens læresætning.

»Det, som fire-femårige lærer inden for jødedommen, har jeg lært som 30-40-årig. Det er aldrig for sent for den mission, vi har inde i os. Efter alle grusomhederne under holocaust er det vigtigt for mig at opleve den glæde jødedommen giver. At opleve glæden og dele den med min menighed. Det var min begrundelse til at blive rabbiner«.

Katalin Kelemen, kvindelig reformrabbiner i Ungarn. – Foto: Claus V. Jakobsen.